

Publikacija o aplikacionim procesima

ORGANIZATION OF
MONTENEGRINS
STUDYING ABROAD

Urednik i rukovodilac autorskog tima:

Ivan Pićurić

Izvršni direktor:

Balša Lubarda

Autorski tim:

Marko Leković

Marija Sindić

Jovan Jovančević

Katarina Lazović

Svetlana Duković

Tijana Minić

Jovana Nikčević

Publikaciju ilustrovala:

Tanja Radovanović

U izradi Publikacije učestvovali: Odbor povjerenika (BoT) OCSI, lokalni koordinatori (PoC) OCSI, te članovi Alumni zajednice

Za utiske, korekcije, dodatke: ocsi.omsa@gmail.com

Ažurirao i dopunio: Upravni Odbor OCSI 2017/18

ORGANIZATION OF
MONTENEGRINS
STUDYING ABROAD

Sadržaj

Uvod	4
Početak potrage za idealnim programom: kada, kako, gdje.....	6
Vremenski pregled aplikacionog procesa.....	6
Okvirni rokovi za prijavu.....	7
Standardizovani testovi.....	8
SAT.....	10
GRE.....	13
GMAT.....	15
LSAT.....	18
TOEFL.....	19
IELTS.....	21
Ostali testovi (van anglo-saksonskog sistema).....	24
TESTDAF.....	24
DSH.....	25
Koje je previđeno vrijeme za pripremu za standardizovani test?.....	25
Gdje trađiti programe?.....	26
O čemu sve treba razmišljati?.....	29
Biraj odgovarajući studijski program, ne univerzitet.....	29
Standardizovani testovi.....	30
Prevođenje i priprema dokumentacije.....	31
Preporuke.....	32
Revizija.....	33
Troškovi.....	37
Troškovi aplikacije.....	37
Mogućnost dobijanja stipendije.....	39
Standard u zemlji aplikacije	40
Kultura, društvene norme i politička situacija.....	40
Zašto su CV i motivaciono pismo važno za tvoju aplikaciju?.....	42
Provjera aplikacije i potrebnih dokumenata.....	47
Aplikacija je kompletirana, dokumenta poslata. Šta dalje?	49
Izvori.....	52

Uvod

Savremeni tokovi u globalnom obrazovanju i proces „hiper-modernizacije”¹, koja se ogleda u nekada nepojmljivom sažimanju vremena i prostora, neumoljivo diktiraju trendove kojima se mladi u Crnoj Gori pokušavaju prilagoditi. Samim tim, nastala je i potreba za izradom publikacije: „Aplikacioni proces - kako do studija u inostranstvu?”. Ova a je namijenjena svima - prevashodno srednjoškolcima i studentima koji se interesuju za mogućnost upisivanja osnovnih, magistarskih ili doktorskih studija u inostranstvu (iako držimo da većina sadržaja ove publikacije može biti primjenjiva i na studije u Crnoj Gori). Ipak, imajući u vidu značaj procesa apliciranja, sigurni smo da će ova publikacija biti korisna i roditeljima, ali i institucijama i savjetovalištim.

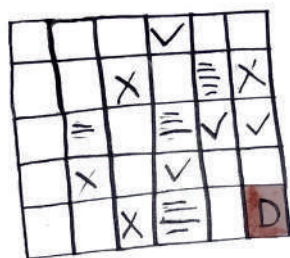
Društvena istorija našeg podneblja, a možda i tokovi u okviru šireg konteksta, naučili su nas da se obrazovni sistem posmatra kroz matricu - šablonski. Upis na visokoškolsku instituciju posmatrao se kao gotovo refleksna reakcija, logičan slijed događaja, stepenica do sigurnog zaposlenja na neodređeni vremenski period. Iskustvo kome svakodnevno svjedočimo, govori o tome da su se okolnosti značajno promijenile.

U skladu sa tim, novim okolnostima, cilj ove publikacije je da ukaže na činjenicu da period odlučivanja o obrazovnom profilu i visokoškolskoj instituciji treba posmatrati kao proces. Možda to i nije proces koji će

---

¹ Louise Morley. *Hyper-Modernisation and Archaism: Women in Higher Education Internationally*. Brigit Riegraf et. al. (eds.) *Gender Change in Academia*. VS Verlag für Sozialwissenschaften, Wiesbaden, 2010. pp.27-42

ti nužno odrediti život, možda i nije najvažnija odluka koja će odrediti karijeru. Ipak, jednu stvar treba imati na umu: odluka o odabiru i apliciranju za studijski program, koja se kasnije pokaže kao pogrešan izbor, koštaće te mnogo vremena i energije. Samim tim, vjerujemo da razumijevanje složenosti ovog procesa i preduzimanje koraka u cilju donošenja što promišljenije odluke, predstavlja nešto o čemu je u našem društvenom kontekstu vrijedno i potrebno razgovarati.

BUDI ORGANIZOVAN/A

Publikacija o aplikacionim procesima zasnovana je na vrlo različitim iskustvima članova OCSI. Stoga, ne želimo predstaviti šablon i jedinstven skup koraka do uspješne aplikacije. Ovaj dokument nije uputstvo: svako iskustvo je vrijedno i jedinstveno, te ne postoji ustaljena procedura koja garantuje uspjeh. Ipak, pred tobom je naš pokušaj da približimo uočene pravilnosti, te da kroz primjere iz naših iskustava izbjegnesh greške koje su neki od nas na istom putu pravili. Konačno, nadamo se da ćemo, poučeni budućim doživljajima ovog procesa, ovu publikaciju usavršavati i dopunjavati.

Početak potrage za idealnim programom: kada, kako, gdje?

Tačan odgovor glasi: nikada nije dovoljno rano! Što prije počneš razmišljati o tome, shvatićeš koliko je bitno posvetiti se detaljima. Idealno - tipski, treći razred srednje škole, druga godina osnovnih studija (treća u četvorogodišnjim studijama) i prva godina mastera su godine kada se mogu ostvariti dodatni napori, koji mogu biti od koristi u samom aplikacionom procesu godinu dana kasnije. U nadi da ti te "detalje" približimo, predstavljamo ti pregled ključnih aplikacionih obaveza. Ovaj pregled nije isključiv: sadrži samo osnovne informacije.

ISTRAŽI SVOJA INTERESOVANJA I MOGUĆNOSTI

Vremenski pregled aplikacionog procesa

Okvirni rokovi, predstavljeni u grafiku ispod, predstavljaju smjernice za što bezbolnije iskustvo aplikacionog procesa. Postoji pregršt stvari koje mogu „poći po zlu“ i neminovno je da makar jedna zakači

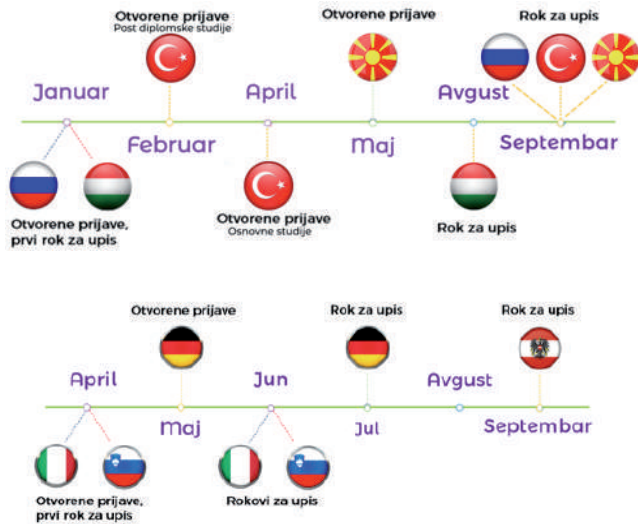
svakoga. Dobrom organizacijom ćeš donekle izbjeći stresne situacije, te greške do kojih dolazi zbog neopreznosti i nedovoljno vremena za ponovni pregled (npr. u pisanju).

Okvirni rokovi za prijavu

U ovom dijelu obradili smo neke od najpopularnijih destinacija za naše studente: Sjedinjene Američke Države, Ujedinjeno Kraljevstvo, Njemačku, Italiju, Sloveniju, te Austriju. Nadamo se da će u narednom periodu ova publikacija biti obogaćena rokovima iz ostalih zemalja, radi lakšeg pregleda i boljeg informisanja.

Standardizovani testovi

Podijelićemo ih u dvije grupe: testovi poznavanja engleskog jezika - TOEFL i IELTS, te testovi koji su potrebni za upis na (u velikom broju slučajeva) američke univerzitete - SAT na osnovne, GRE, GMAT i LSAT za postdiplomske studije.

Savjeti

Vrijeme - Iako 3h i 30 minuta djeluje dugo – kada sjedneš da radiš test, to baš i ne izgleda tako - shvatićeš da ti treba još vremena. Samim tim, tokom pripreme testa preporuka je da sve vježbe radiš uz uključenu štopericu kako bi uspio/uspjela da odrediš za koji dio ti je potrebno najviše, a za koji najmanje vremena. Ukoliko vrijeme predviđeno za određeni dio testa istekne – nema mogućnosti za korak unazad i nije moguće praviti nikakve dalje korekcije – samim tim vrijeme

predstavlja veoma bitan faktor kada je u pitanju polaganje testa. *Fraza „lako je to“* - Iako čitanje testova na engleskom jeziku i odgovaranje na pitanja djeluje lako – nije. Uzmi u obzir da to nisu jednostavni, svakodnevni tekstovi na engleskom i pitanja na koja možeš odgovoriti direktno iz teksta. Potrebna je koncentracija, naravno tekst pročitati više od jednog puta i smisleno odgovoriti na pitanja. Iskustva osoba koje su već radile test jeste da upravo ovaj dio zahtijeva najviše vremena i da nije toliko lak kao što izgleda.

Aktivno čitanje - Možda najefektivniji način da proširiš svoj fond riječi. Aktivno čitanje podrazumijeva čitanje knjiga/časopisa na engleskom jeziku i pamćenje novih riječi. Obrati pažnju i na strukture rečenica; može ti koristiti pri pisanju, tako da tvoje rečenice ne zvuče čudno ili pretenciozno čitaocu kome je engleski maternji jezik. Korisno kod najzahtjevnijeg dijela, verbalnog rasuđivanja, koji je pravljen tako da bude težak studentima kojima je engleski maternji jezik.

Savladaj format - posebno važno za pisanje. Cilj nije napisati vanserijski esej; cilj je napisati dobar esej, koji poštuje format koji ocjenjivači mogu lako da uoče. Takođe, kod ostalih djelova je krucijalno da znaš šta da očekuješ.

Vježba - Odradi što više probnih testova. Dva dobijaš registracijom; preporučujemo i Kaplan knjige za pripremu GRE, koje sadrže dosta materijala za vježbu; <https://magoosh.com/> je website na kojem možeš naći sve potrebne savjete kada je u pitanju priprema GMAT, ali i bilo kojeg drugog testa. Za LSAT, oficijalni website² pruža zadovoljavajući broj informacija. Ovdje možeš naći dosta caka koje ti mogu znatno olakšati pripremu samog testa i pomoći ti da na test

---

² <https://www.lsac.org/jd/lsat/about-the-lsat>

odeš pripremljen/a, sa već unaprijed smišljenim planom kako postići da se cijeli test završi u, recimo, tačno 3h i 30 minuta.

Kako god uradio/la probne testove, valja proći detaljno kroz rješenja, jer u njima se često daju uočiti šabloni kada je u pitanju način razmišljanja i pristup problemima. Osobito korisno za kvantitativni dio, ali i za ukupno iskustvo pisanja toliko dugog testa.

San - Ovaj dio se često zaboravlja, ali svaki od pomenutih ispita je iscrpljujuć, jer traje neobično dugo i zahtijeva punu koncentraciju tokom cijelog testa. Preporuka je 8-9 sati sna i rad pripremnih testova u vrijeme polaganja pravog test

SAT

Šta je SAT?

SAT (Scholastic Assessment Test) je vrsta standardizovanog američkog prijemnog ispita koji je obavezan za upis na američke fakultete, ili za dobijanje sportskih ili akademskih stipendija.³

Kako SAT test izgleda?

Test se polaže na engleskom jeziku, a sastoji se iz dva dijela: engleski jezik i matematički dio. Engleski jezik se testira iz dva dijela i to: razumijevanje teksta (reading) i pisanje i jezički dio teksta (Writing and Language). Matematički dio testa se sastoji od dijela gdje je dozvoljeno korištenje digitrona i dijela gdje je digitron zabranjen. Oba dijela testa nose po 200-800 bodova što čini ukupan broj bodova od 400-1600. Ukupno trajanje ispita je 180 minuta. Takođe postoje dodatnih 50 minuta SAT eseja čiji rezultat ne ulazi u gore pomenutu skalu bodova.

---

³ Avalon edukativni centar. *Sve što treba da znate o SAT testu*. Preuzeto sa <https://www.skolejezikanovisad.com/engleski-jezik/sve-sto-je-neophodno-da-znate-o-sat-testu/>

Razumijevanje teksta (Reading)

Dio testa koji testira vještine čitanja baziran je isključivo na paragrafima, što daje mogućnost da se testira globalno razumijevanje teksta, kao i kritičko sagledavanje tekstova. Teme paragrafa su već unaprijed određene. Jedan paragraf se tiče američke i svjetske historije, dva su vezana za društvene nauke, a još dva za prirodne nauke. Razumijevanje teksta traje 65 minuta i sastoji se od 52 pitanja.

Pisanje i jezički dio testa (Writing and Language)

Ovaj dio ispita testira gramatiku i takođe je baziran na paragrafima. U ovom dijelu testa takođe su od izuzetne važnosti pravila interpunkcije u engleskom jeziku. Pisanje i jezički dio testa traju 35 minuta i obuhvataju 44 pitanja.

Matematika (Maths)

Matematički dio od ukupno 80 minuta, sastoji se iz dva dijela. Format ispita se nije značajno promijenio po pitanju matematike, ali su vještine koje se testiraju promijenjene, pa je sada naglasak stavljen na analizu podataka i grafika, algebru i jednačine, dok su pitanja dosta realističnija nego u prošlogodišnjim formatima SAT ispita. Dio testa bez digitrona traje 25 minuta i sastoji se od 20 pitanja. Drugi dio testa gdje je dozvoljeno korištenje digitrona sastoji se od 38 pitanja i traje 55 minuta.

SAT esej (Essay)

Umjesto 25 minuta, ovaj dio ispita sada traje 50 minuta. U ovom dijelu kandidat ima zadatak da pročita tekst i da kritički analizira argumentaciju autora. Esej se ocjenjuje na skali od 2 do 8, i nije uključen u skor od maksimalno 800 poena za engleski dio testa.

Kada i gdje mogu da polažem SAT ispit?

SAT ispit se polaže od četiri do šest puta godišnje van SAD. U Crnoj Gori, u Podgorici je moguće polaganje SAT testa u QSI International School of Montenegro. Takođe American Corner Podgorica često organizuje besplatne časove grupne pripreme. Rezultati se objavljuju u periodu od tri nedjelje nakon polaganja ispita.

Kako da se prijavim za SAT ?

Možete se prijaviti putem Interneta pomoću kreditne/debitne kartice. Internet adresa za prijavu je www.collegeboard.org – potrebno je da otvorite nalog na sajtu i da krenete u proces registracije.

Troškovi:

Cijena polaganja testa van SAD je 75 američkih dolara.

Više informacija moguće je naći na sljedećoj strani, kao i na sljedećem linku: www.skolejezikanovisad.com/engleski-jezik/sve-sto-je-neo-phodno-da-znate-o-sat-testu.

Logičko rezonovanje 1	24-26 pitanja	35 minuta	bodovano
Logičko rezonovanje 2	24-26 pitanja	35 minuta	bodovano
Analitičko rezonovanje	24-26 pitanja	35 minuta	bodovano
Razumjevanje teksta	26-28 pitanja	35 minuta	bodovano
Eksperimentalni dio	22-28 pitanja	35 minuta	nije bodovano
Pisanje	1 pitanje	35 minuta	nije bodovano
Ukupno trajanje ispita	3 sata, 30 minuta		

GRE

Šta je GRE?

GRE (Graduate Record Examination) je standardizovani test koji se koristi kao prijemni ispit za upis na diplomatske i postdiplomske studije u inostranstvu. Fakulteti u inostranstvu ih koriste kako bi ocijenili sposobnost kandidata da učestvuju u njihovim programima. Kad se govori o GRE testu obično se misli na GRE General test, ali postoji i GRE Subject test potreban za upis na diplomatske i doktorske programe u Sjedinjenim Američkim Državama.

Kako izgleda GRE test?

Od 1. avgusta 2011. godine primjenjuje se novi⁴ (Revised) GRE General test koji se sastoji od 3 jednaka dijela⁵ kao i prethodni GRE General test:

Analytical Writing (Pisanje eseja)

Pisanje eseja traje 60 minuta i sastoji se od dvije cjeline sa po jednim zadatkom. Procjenjuje sposobnost kritičkog razmišljanja i vještinu analitičkog pisanja, posebno sposobnost kandidata da jasno i efikasno izražava složene ideje. Sastoji se od dva različita zadatka: analiza problema (45 minuta) i analiza argumenta (30 minuta)

Verbal Reasoning (Jezički dio)

Ovaj dio traje takodje 60 minuta i sastoji se od dvije cjeline sa po 20 pitanja. Procjenjuje sposobnost razumijevanja pročitanog, vještine verbalnog izražavanja, fokusirajući se na sposobnost kandidata da analizira i ocijeni pisani material.

Quantitative Reasoning (Matematički dio)

Ovaj, posljednji dio traje 70 minuta i sastoji se od dvije cjeline od po 20 zadataka. U ovom dijelu se procjenjuje sposobnost rješavanja problema fokusirajući se na temeljne koncepte aritmetike, algebre, geometrije i analize podataka.

Trajanje testa:

GRE General test se polaže četiri sata s jednom pauzom od 10 minuta nakon treće cjeline. Nakon svake od ostalih cjelina slijedi redovna pauza u trajanju od jednog minuta.

Kako izgleda GRE Subject test?

GRE Subject test potreban je za upis na diplomatske i doktorske programe u Sjedinjenim Američkim Državama. Nije uvijek obavezan, preporučuje se za uspješan upis na bolje fakultete. Većina kandidata koji pretenduju da upišu bolje fakultete polažu barem jedan GRE Subject i na taj način stiču prednost nad ostalim kandidatima. GRE Subject je test iz jednog predmeta koji kandidat bira u zavisnosti od smjera koji upisuje, a na raspolaganju je osam vrsta testova i to iz sledećih disciplina: Biohemija i molekularna biologija, Biologija, Hemija, Informatika, Književnost na engleskom jeziku, Matematika, Fizika, Psihologija.

Rezultati GRE testa

Rezultati GRE testa su važeći pet godina od godine polaganja. Ukoliko ne odgovorite na pitanja iz posebne cjeline (npr. Verbal Reasoning), nećete dobiti poene za tu cjelinu (No Score).

Kako se prijaviti i gdje se polaže test?

Možete se prijaviti elektronskim putem nakon što se registrujete na stranicu <http://www.ets.org/gre/subject/register> gdje možete pročitati detaljnije o datumima i test centrima.

Cjelina	Broj bodova
Verbal Reasoning	130-170 sa povećanjem po jednom poenu
Quantitative Reasoning	130-170 sa povećanjem po jednom poenu
Analytical Writing	0.6 sa povećanjem na pola poena

Troškovi

Polaganje testa košta oko 200 dolara po testu, u zavisnosti od test centra. Na ovom linku možeš provjeriti gdje i kada ga je najbolje polagati: goo.gl/2xVf6q.

GMAT

Ukoliko si zainteresovan/a za buduće usmjeravanje na polju biznisa i menadžmenta, naša preporuka je polaganje GMAT testa. Mnogi univerziteti zahtijevaju upravo polaganje ovog testa, kao i ostvaren određeni nivo poena koji potvrđuje da si kvalifikovan/a da studiraš na njihovom programu.

Šta je GMAT test?

GMAT test je osnovan od strane The Graduate Management Admission Council (GMAC) koji predstavljaju globalnu neprofitnu organizaciju za biznis škole. Njihov zadatak je bio da postave standarde pomoću kojih mogu predvidjeti uspjeh kandidata na univerzitetima. GMAT test mjeri vještine koje posjeduješ ali i vještine koje univerzitet traži od tebe. Do sada, GMAT test se pokazao kao validan i relevantan test koji može da predvidi uspjeh kandidata u menadžment programima u inostranstvu. Danas, većina biznis škola i univerziteta traži položen

GMAT test i u sklopu tvoje aplikacije uzimaju ga kao relevantan dokaz sposobnosti.

Kako GMAT test izgleda?

Kada je u pitanju sam format testa, on izgleda ovako:

S obzirom na to da je prvi utisak uvijek panika – polako, nije baš

Analitičko pisanje	1 tema	30 minuta
Integrisano rezonovanje	12 pitanja	30 minuta
Kvantitativni dio	37 pitanja	75 minuta
Govor	41 pitanje	75 minuta
Ukupno trajanje ispita	3 sata i 30 minuta	

tako strašno kao što izgleda. GMAT test nudi mogućnost da sam(a) izabereš redosljed kojim želiš polagati – da li ćeš prvo raditi verbalni ili pisani dio, kao i mogućnost prilagođavanja svih ostalih sekcija. Samim tim, test možeš prilagoditi shodno svojim preferencijama.

Šta je GMAT CAT?

GMAT CAT (Computer-Adaptive Test) se prilagođava vašem nivou znanja. Na početku testa zadato vam je prvo pitanje koje je srednjeg nivoa. Ukoliko date tačan odgovor, iduće pitanje koje slijedi biće na višem nivou, a ukoliko ste odgovorili netačno, idući zadatak biće lakši. Na taj način vam se svako pitanje ili zadatak pojavljuju pojedinačno, odnosno nemate uvid u prošla ili buduća pitanja i zadatke, niti ih možete preskakati, vraćati se ili ispravljati jednom odabrane odgovore. Uključujući dvije pauze od po osam minuta, GMAT test ukupno traje četiri sata.

Koliko vrijede rezultati?

Rezultati GMAT testa traju 5 godina.

Kako se boduje GMAT?

Bodovanje i rezultat GMAT testa temelje se na: broju pitanja koje ste odgovorili, da li ste na pitanja odgovorili tačno ili netačno, nivou i statističkim karakteristikama svakog pitanja, odnosno zadataka.

A gdje raditi test?

U okviru izrade testa potrebno je imati dovoljno dobre uslove za rad kako bi koncentracija bila na nivou. Za sada, naše iskustvo jeste da se Skoplje treba preskočiti kao izbor pri izradi testa – mada potrebno je informisati se o što više iskustava sa različitih lokacija kako biste napravili pravu odluku.

Na zvaničnom sajtu GMAT-a (<http://www.mba.com/global>) možeš pronaći spisak lokacija kao i spisak datuma održavanja testa.

Troškovi: 250 dolara.

LSAT

Šta je LSAT test?

Ukoliko si u SAD-u i interesuje te pravni fakultet (law school) i sama prijava za programe na ovom smjeru, velika je šansa da će univerzitet tražiti izradu LSAT testa. Kao i GRE i GMAT, pravo je u Americi predmet postdiplomskih (graduate) studija, koje možeš upisati nakon završenih osnovnih studija. Predmet osnovnih studija često nije važan, pa je LSAT ključni dio vaše aplikacije.

LSAT test predstavlja jedan od glavnih kriterijuma kada je u pitanju prijava na pravnim univerzitetima i programima u SAD-u, Kanadi kao i brojnim drugim državama. Naravno, kao i drugi testovi ovog oblika – predstavlja mjerilo čitalačkih i verbalnih vještina razmišljanja koje je potrebno posjedovati kako bi bio/bila prihvaćen/a na željeni program.

Šta zapravo LSAT mjeri?

LSAT je dizajniran da izmjeri vještine koje su potrebne za uspjeh u svim pravnim školama – čitanje i rješavanje kompleksnih tekstova sa fokusom na tačnost i prepoznavanje pravih problema, kao i mogućnost organizovanja svih dobijenih informacija i kvalitetno zaključivanje iz tih informacija. Nadalje, ispituje mogućnost kritičkog razmišljanja i sposobnost da se na pravi način analiziraju i argumentuju sva potencijalna rješenja problema.

Kako izgleda LSAT test?

Eksperimentalni dio i pisani dio nijesu uzeti u obzir kada je pitanju bodovanje testa – ali ih je bitno dobro spremite, jer mogu doprinijeti usavršavanju tvojih vještina. Takođe, ukoliko si u SAD-u, kopija tvog pisanog dijela će nakon testa biti preusmjerena svim školama ili univerzitetima na koje se prijavljuješ.

Logičko rezonovanje 1	24-26 pitanja	35 minuta	bodovano
Logičko rezonovanje 2	24-26 pitanja	35 minuta	bodovano
Analitičko rezonovanje	24-26 pitanja	35 minuta	bodovano
Razumjevanje teksta	26-28 pitanja	35 minuta	bodovano
Eksperimentalni dio	22-28 pitanja	35 minuta	nije bodovano
Pisanje	1 pitanje	35 minuta	nije bodovano
Ukupno trajanje ispita	3 sata, 30 minuta		

Troškovi:

Sam test košta \$180, mada postoji više dodatnih troškova - recimo \$35 za svaku pravnu školu, \$185 za Credential Assembly Service (CAS) koji mogu da traže neke škole itd.

TOEFL

Šta je TOEFL test i šta on mjeri?

TOEFL (Test of English as Foreign Language) je test koji ima za cilj provjeru mogućnosti praćenja nastave na engleskom jeziku, odnosno provjeru nivoa znanja engleskog jezika kod potencijalnih studenata kojima ovaj jezik nije maternji. Ovo je i jedan od najpopularnijih testova na našim prostorima, te je poznat po objektivnosti (tri do šest ovlaštenih stručnjaka pregleda tvoj test i kvalitet tvojih pisanih i usmenih odgovora), kao i strogo akademskom sadržaju pitanja, odnosno tekstova.

Kako TOEFL izgleda?

TOEFL ima za cilj analizu četiri jezičke vještine: pisanje, čitanje, govor i slušanje. Čitav test nosi ukupno 120 poena, a za svaku od četiri vještine možeš dobiti maksimalno po 30 poena. U svrhe boljeg razumijevanja kako ovaj test izgleda korisno je pogledati TOEFL Sampler, simulator koji nudi mogućnost informisanja i vježbanja za test. Dostupan je za preuzimanje na veb linku: https://www.ets.org/toefl/ibt/prepare/toefl_interactive_sampler/.

Na polovini testa, održava se desetominutna pauza.

Troškovi

Cijena TOEFL testa je 180 dolara, a plaća se isključivo putem interneta.

Čitanje	3-5 tekstova (12-14 pitanja po tekstu)	60-100 minuta
Pisanje	1 sastav na osnovu pročitanoog pasusa i slušanja + 1 sastav na zadatu temu	50 minuta
Govor	2 (lično iskustvo) + 4 teme (sažeto predstavljanje pročitanoog pasusa/odslušanog teksta)	20 minuta (20 sekundi po temi)
Slušanje	2-3 dijaloga (po 5 pitanja) + 4-6 snimaka sa predavanja (po 6 pitanja)	60-90 minuta
Ukupno	120 poena	4 sata i 30 minuta

IELTS

Šta je IELTS test i šta mjeri?

IELTS (International English Language Testing), poput TOEFL-a, mjeri jezičke vještine potrebne za praćenje studija/predavanja na engleskom jeziku. Dvije su ključne verzije: General i Academic Test. Naravno, za potrebe studiranja u inostranstvu odabraćeš Academic verziju. Kao i TOEFL, IELTS mjeri svaki od četiri ključna parametra. U principu, oba testa su međunarodno priznata, s tim što je IELTS generalno "popularniji" (a ponekad i jedini relevantni test) među univerzitetima u Ujedinjenom Kraljevstvu.

Kako IELTS izgleda?

Iako su vrlo slični u odnosu na strukturu, postoji par "tehničkih" detalja, na koje je neophodno obratiti pažnju.

Za razliku od TOEFL testa, govorna sekcija IELTS omogućava konverzaciju sa osobom - ocjenjivačem. Prednosti ove mogućnosti su živi razgovor, kao i prilika da zamoliš sagovornika da ponovi/pojasni. Ipak, ukoliko si introvertna/an, moguće je da je odgovaranje na pitanja pred kompjuterom bolja opcija. Za IELTS se, poput TOEFL-a, registruje putem linka: goo.gl/Eumfgs.

Čitanje	3 autentična teksta (direktno preuzeta iz knjiga/članaka)	60 minuta
Pisanje	1 sastav na osnovu pročitanog pasusa i slušanja + 1 sastav na zadatu temu	60 minuta
Govor	Razgovor 1-1: kratka pitanja, diskusija, razgovor o predviđenim temama	15 minuta
Slušanje	4 monologa/dijaloga	30 minuta + 10 minuta (za upisivanje)
Ukupno	9 poena	3 sata

VAŽNA NAPOMENA: Kandidatima se mjesta dodjeljuju prema redosljedu prijava, pa je potrebno prijaviti se dovoljno rano kako biste osigurali svoje mjesto.

Na sljedećoj stranici možeš provjeriti datume i slobodna mjesta:
<https://www.britishcouncil.me/ispiti/ielts/datumi-cijena-mjesto>.

Gdje je moguće polagati testove i kako se pripremiti?

Oba ispita su dostupna u Podgorici, TOEFL na Univerzitetu Mediteran⁶ a IELTS u Britanskom savjetu⁷ (British Council). Registracija je moguća isključivo putem interneta⁸. Testovi se održavaju jednom mjesečno, a datume održavanja testa je moguće provjeriti putem linka navedenog u fusnoti⁹. Knjige za pripremu ispita se mogu lako naći na Internetu, a Američki ugao¹⁰ i British Council u Podgorici raspoložu takođe literaturom potrebnom za pripremu ovog ispita, a nerijetko održavaju i besplatne radionice. Takođe, moguće je pohađati i pripremni kurs u organizaciji Fakulteta za strane jezike - Univerzitet Mediteran¹¹ (dvomjesečni kurs u visini od 200 eura, odnosno tips&chints sastanak u visini od 40 eura), kao i u privatnoj režiji – privatne tutore možeš naći na Facebooku ili se raspitati za preporuke na Montenegrins Studying Abroad Facebook grupi.

Najveća zabluda vezana za TOEFL test, a koju smo imali prilike da čujemo od kandidata jeste: “TOEFL je lak test, a ja znam engleski jezik prilično dobro”. Test sam po sebi i ne djeluje naročito težak -

---

⁶ <https://goo.gl/39SmzA>

⁷ <https://www.britishcouncil.me/en>

⁸ <https://www.ets.org/toefl/ibt/register>

⁹ http://www.ets.org/toefl/ibt/register/centers_dates

¹⁰ <http://cornerview.me/about-american-corner/>

¹¹ <http://fsj.unimediteran.net/index.php/en/courses/toefl>

ipak, TOEFL je poznat po tome što zahtjeva određen nivo psihofizičke spreme. Imajući u vidu da se test radi u učionici putem kompjutera, uz relativno kratko vrijeme za predah, potrebno je i pripremni period prilagoditi ovim okolnostima - pripremati se svakodnevno, "u jednom dahu" (bez pravljenja velikih pauza). Nedovoljna priprema, ali i nedostatak koncentracije posljeduju gubitkom poena, koje na testu ovakvog tipa značajno umanje konačan rezultat. U principu, TOEFL zahtjeva pripremu od najmanje dva mjeseca svakodnevnog rada (4-5 sati dnevno). Dakle, potrebno je da uskladiš svoje obaveze za pripremu ovog ozbiljnog testa - idealno, pripreme ćeš odraditi u toku ljetnjeg perioda. Ipak, treba imati u vidu i činjenicu da rezultati testa važe samo **2 godine od datuma polaganja**, te je potrebno da i to uzmeš u obzir ukoliko već na prvoj godini planiraš prijavu za master studije. Ukoliko na TOEFL postigneš visok rezultat, odnosno dobiješ priliku da studiraš na engleskom jeziku, u najvećem broju slučajeva nećeš morati da ga polažeš za sljedeću aplikaciju za program na engleskom jeziku.

Kada su u pitanju rezultati koji "garantuju" uspjeh, odgovor je vrlo relativan: zavisi od nivoa studija i propozicija programa za koji se prijavljuješ. Takođe, većina programa i stipendija imaju posebne propozicije vezane sa svaki od četiri parametra. U principu, ukupan rezultat preko 90 garantuje upis na najveći broj master programa, dok je za doktorske studije načelno "dovoljno" 105, a ponekad čak i 100. Naravno, prestižniji univerziteti imaju povišene kriterijume pa je za Oxford i Cambridge 110 poena minimum za većinu programa koje taj univerzitet nudi.

Svi kandidati će moći da vide svoje rezultate na internetu trinaestog dana nakon polaganja testa. Link na kojem ćete moći da vidite svoje rezultate biće poslat na e-mail adrese kandidata. Takođe, trinaestog

dana biće poslat i primjerak TRF (Test Report Form). Na tvoj zahtjev, IELTS centar može poslati do pet kopija tvoje TRF potvrde na adrese 5 različitih institucija bez dodatne naknade.

Troškovi:

Od 18.01.2016., cijena IELTS-a je 185 eura.

Ostali testovi (van anglo-saksonskog sistema)

Za studije na francuskom će ti biti potreban DELF B2, DALF C1 ili TCF ispit zavisno od univerziteta, na španskom DELE B2. Za studije na italijanskom i ruskom ćeš ispit iz jezika polagati u okviru kvalifikacionih ispita, dok ćeš za studije na njemačkom i turskom obično imati nultu studijsku godinu na kojoj izučavaš isključivo jezik. Ipak, po regulativi Evropske komisije, i njemački ima standardizovane testove koji se zovu TestDAF kao i DSH. Priznati su i sertifikati njemačkog jezika koje izdaje institut Goethe kao i ispit TELC Deutsch C1.

Ukoliko si odlučio/la studirati na češkom, biće ti potreban test koji odgovara kategoriji B2 prema zajedničkom evropskom referentnom okviru za jezike- CEFRL.

TESTDAF

Ukoliko odabereš TestDaf, TDN 4 je najvjerovatnije onaj nivo koji će ti biti potreban za upis na studije. Prema CEFRL on odgovara B2/2 i C1/1 nivoima poznavanja jezika. Rijeđe, neki Univerziteti zahtijevaju TDN5, odnosno C1/2.

Kako je koncipiran Test Daf?

Ovaj test sastavljen je iz četiri dijela, i traje 195 minuta.

Suočićeš se sa tri teksta, koja je potrebno pročitati i pokazati da si ih razumio/la, sa 3 audio teksta, o kojima ćeš kasnije diskutovati, pisaćeš sastav na zadatu temu, i na kraju ćeš ispitivačima pokazati koliko si vješt/a sa njemačkim jezikom - usmeno!

TestDaF ti može biti koristan i za potencijalno zaposlenje, kao i za bilo koju aktivnost koja zahtijeva dokaz o poznavanju njemačkog jezika, dok DSH test služi samo kao dio prijemne procedure za studije - dakle, to je jedina svrha u koju može biti upotrijebljen.

Više podataka možete pronaći na ovom linku: <https://goo.gl/aq1WyV>.

DSH

DSH se sastoji iz dva dijela- pismenog i usmenog, i da bi se dobio sertifikat potrebno je oba dijela položiti. Pismeni dio vrijedi 70% konačnog rezultata i radi se prvi. Traje 3 do 4 sata. Korištenje riječnika je dozvoljeno.

Ukoliko pismeni dio položiš - ostvaruješ pravo da radiš usmeni test, koji daje 30% tvog rezultata.

DSH1, DSH2, DSH3 nivoi po CEFRL odgovaraju, redom, nivoima B2, C1, C2.

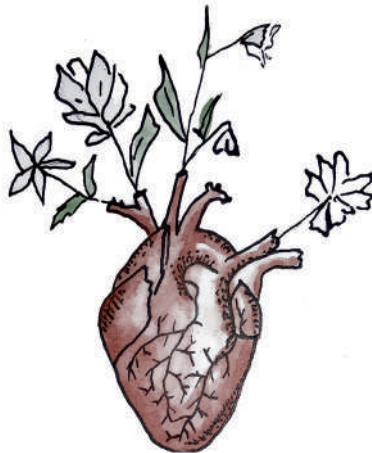
Zvanični sajt DSH testa: <https://en.dsh-germany.com/>.

Koje je predviđeno vrijeme za pripremu za standardizovani test?

Shodno iskustvu naših članova, predviđeno vrijeme potrebno za pripremu testa jeste preko dva mjeseca, koje podrazumijeva posvećenost pripremi testa po par sati dnevno. Ukoliko smatraš da je ovaj period predug – ne zavaravaj se. Standardizovani test, kao oficijalni test za provjeru sposobnosti i znanja, zahtijeva mnogo truda i koncentracije, tako da ga nije moguće spremići u 10 dana – i ukoliko se upustiš u to, postoji mogućnost da samo potrošiš svoj novac.

Gdje tražiti programe?

Upotreba internet pretraživača (Google, Yahoo), pogotovo u ranoj fazi, neće biti od pretjerane koristi. Ukoliko počinješ od “nule”, odnosno nemaš preferencije u kojoj bi zemlji studirao/la, ili si možda u dilemi da li upisati pravo ili politiku, pred tobom je važan proces definisanja programa za koje se možeš prijaviti. Shodno tome, možda bi bilo od koristi da neke od pretraživača dostupnih prijava imaš u svojim “bookmarks”, odnosno da se pretplatiš (besplatno) na obavještenja putem mejla. Naravno, ne treba se oslanjati isključivo na jedan pretraživač ili informator; odabir prioriteta zavisi upravo od onoga u

NAĐI PROGRAM koji TE INSPIRIŠE

kojoj si mjeri odredila/o “parametre” o kojima smo pričali ranije. Ovo su neki od najpopularnijih sajtova među crnogorskim studentima:

1. Mladiinfo.me i Mladiinfo.eu - nude veliki broj prilika za buduće studentkinje i studente iz Crne Gore.

2. Scholarship Positions - postoji opcija "subscribe", putem koje ćeš preko mejla dobijati sedmični "digest" stipendija: <https://scholarship-positions.com/>.
3. Mastersportal - iako ime ne indicira, linkovi u gornjem lijevom uglu omogućavaju opcije za pretraživanje dodiplomskih (Bachelorportal) i doktorskih studija: <http://www.mastersportal.eu/>.
4. Masterstudies - identičan sistem kao i 3: <https://www.masterstudies.com/>.
5. TopUniversities - zanimljiv pregled prilika po zemljama, uključujući i informacije o studentskom životu u ključnim univerzitetskim centrima: <https://www.topuniversities.com/where-to-study/home>.
6. Study Portal - u padajućem meniju, moguće je odabrati stipendije po zemljama: <https://www.studyportals.com/students/>.
7. Heysuccess - prilike u više od 190 država: <https://www.heysuccess.com/wall>.
8. Find a Masters i Find a PhD- neki od najpopularnijih portala za postdiplomske studije: <https://www.findamasters.com> i <https://www.findaphd.com/>.
9. Research in Germany - kao što i samo ime kaže, sajt koji nudi pregled mogućnosti za studiranje u Saveznoj Republici Njemačkoj: <https://www.research-in-germany.org/en.html>. Osim ove, dobro je posjetiti i stranicu DAAD: <https://goo.gl/FsZW1c>.

10. Jobs.uk - zainteresovan(a) si za doktorske studije u Velikoj Britaniji? Web stranica: <https://goo.gl/FsZW1c>.

11. U-Multirank - pronađi listu univerziteta prema parametrima koji ti odgovaraju i pogledati njihove profile. Moguće je poređenje prema troškovima, međunarodnoj usmjerenosti i veličini. Posjeduje i ranking listu univerziteta prema različitim kriterijumima. Web stanica: <https://goo.gl/8pqsvg>.

12. Cheveing – zainteresovan/a si da studiras na jednom od prestiznih univerziteta u Ujedinjenom Kraljevstvu: <http://www.chevening.org>.

13. Stipendije stranih vlada, lista programskih stipendija koje evidentira Ministarstvo prosvjete Crne Gore: <http://www.mpin.gov.me/rubrike/stipendije-stranih-vlada>.

14. Web strana <https://www.timeshighereducation.com/student/where-to-study> obiluje studijskim programima na najrazličitijim destinacijama.

Poći ćemo od pretpostavke da si posjetio/la neki od ovih sajtova, te da je pred tobom lista od 5 opcija - programa. Razumno je da u takvom trenutku želiš da znaš kako odrediti prioritete. Pogled na neke od najpoznatijih rang-lista može biti od koristi (najpouzdanije su Šangajska¹² i QS¹³), s tim što te upozoravamo da pogled na rang-liste **ne treba biti jedino mjerilo**. Razlozi su višestruki: značajan dio akademske zajednice osporava rangiranje programa i univerziteta, ali i činjenica da postoje specijalizovani programi na manjim univerzitetima (naročito na postdiplomskim studijama), koji su u konkretnoj oblasti znatno poznatiji od recimo Oksforda, Kembridža, ili Harvarda. Mnogo je faktora na koje želiš da obratiš pažnju, u direktnoj vezi sa tvojim interesovanjima i preferencijama

Primjer: Izuzetna si studentkinja završne godine osnovnih studija, posebno zainteresovana za pitanja bezbjednosti i međunarodnih odnosa. Naročito te interesuje teorija sekuritizacije i rad profesora Olea Vivera. Međutim, pretragom na QS listi, zaključuješ da se Univerzitet u Kopenhagenu nalazi na tek 30. mjestu, te da su od njega mnogo bolje pozicionirane škole poput Harvarda ili LSE - koje u svom profesorskom "rosteru", nemaju nijednog profesora koji se bavio ovom teorijom, odnosno kritičkim studijama bezbjednosti. Šta izabrati?

Pokušajte uvijek da dođete do korisnih informacija od profesora koji su dobro obaviješteni o stipendijama a ako ne uspijete oslonite se na internet resurse -pretraživače i sajtove. Osim internet resursa, lični kontakti sa alumnistima, doktorantima ili kolegama koji su u sličnom procesu kao i ti mogu biti od pomoći. Stoga, članstvo u OCSI može biti mogućnost da lakše i brže dođeš do korisnih informacija i fejsbuk grupa, gdje možeš saznati više od nezvaničnih izvora.

O čemu sve treba razmišljati?

Biraj odgovarajući studijski program, ne univerzitet.

Važan savjet prilikom prijavljivanja za stipendije za studiranje u inostranstvu je da je često važnije odabrati studijski program koji odgovara tvom obrazovnom usmjerenju, iskustvu, vještinama, kao i planovima za karijeru. Sa praktičnog aspekta, mnogo je lakše napisati motivaciono pismo i ostalu dokumentaciju kada je u pitanju izbor koji zaista voliš, razumiješ i koji želiš da usavršiš. Ipak, to je ono što ćeš studirati na kraju tako da je bolje i efikasnije napraviti pravi

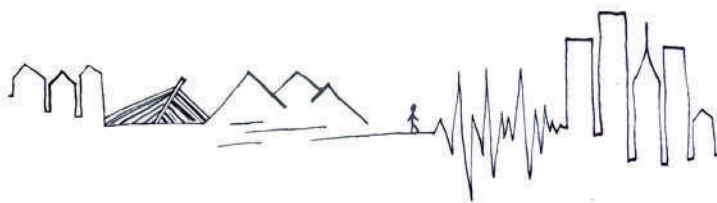
---

¹² <http://www.shanghairanking.com/index.html>

¹³ <https://www.topuniversities.com/university-rankings>

izbor. Međutim, uvijek treba da imaš na umu svoje planove za dalje usavršavanje i karijeru jer ti faktori imaju veoma važnu ulogu pri biranju studijskog programa i univerziteta. Mogućnost zapošljavanja je jedna od glavnih preokupacija svakog studenta i ukoliko imaš ambicije da se upoznaš sa sistemom obrazovanja na nekom od najboljih univerziteta na svijetu i da pritom ostvariš vrlo važne kontakte, onda ti savjetujemo da razmotriš da svoje studije započneš ili nastaviš na nekom od najbolje rangiranih univerziteta. Prilike koje se nude na najboljim univerzitetima su izvanredne i sam status studenta na tim prestižnim institucijama će ti biti sjajna referenca za nastavak školovanja i buduću karijeru. Stoga, prilikom donošenja odluke o tome šta i gdje želiš da studiraš, uvijek je važno da imaš na umu oba navedena određujuća faktora jer ćeš, kada razmotriš svoje prioritete, želje i ambicije za budućnost, biti u prilici da doneseš pravu odluku koja će ti pomoći da sve to i ostvariš.

Standardizovani testovi

IZABER: STUDIJSKI PROGRAM, A NE LOKACIJU

Proces prijave, detaljan pregled strukture i pripreme koju zahtijevaju standardizovani testovi su detaljno objašnjeni u dijelu 2.2, koji će ti biti od izuzetne važnosti za cjelokupan proces pripremanja i polaganja

bilo kog od testova koji su zastupljeni u kriterijumima za upis na univerzitete širom svijeta.

Međutim, u ovom dijelu želimo da te kratko napomenemo na značaj dobre i detaljne pripreme i upoznavanja sa strukturom testova i oblastima koje su njima obuhvaćene. Valjana i blagovremena priprema će ti umnogome pomoći da ostvariš željeni rezultat na testu, i samim tim ispuniš jedan od važnih kriterijuma za upis na željeni fakultet.

Prevođenje i priprema dokumentacije

Pravovremeno pripremanje potrebne dokumentacije je od ključne važnosti jer taj proces često može trajati duže nego očekivano. Dokumenta je uvijek potrebno prevesti na jezik koji je prepoznat od strane univerziteta

ISTRAŽI ŠTA SU TI OBAVEZE

kao zvanični, a to je najčešće engleski jezik. Prevodi moraju biti zvanični, što znači da moraju imati pečat sudskog tumača, a ta usluga je skuplja nego obični prevod. Stoga, planiranje procesa pripreme dokumentacije je važno i sa finansijskog aspekta jer se cijene zvaničnog prevoda, po prevodilačkoj strani, obično kreću od 15-20 EUR.

Važno je imati u vidu da je prevođenje obično skuplje ukoliko aplicirate iz stranih zemalja nego u Crnoj Gori, pa je potrebno računati više novca.

Preporuke

Preporuke su potrebne za prijave na sve studijske programe, s tim što kriterijumi često variraju. U zavisnosti od studijskog programa i univerziteta koji odabereš, biće potrebno imati jednu, dvije, a u nekim slučajevima i tri preporuke. Rijetki su slučajevi kada je dovoljna jedna preporuka, ali kad se to desi, onda preporuka treba biti akademska, što znači da mora biti od nekog bivšeg ili sadašnjeg profesora. Kada su u pitanju dvije, odnosno tri preporuke, u tim slučajevima je obično potrebno dostaviti akademske preporuke, a sve češće se traži akademska i profesionalna preporuka, koja mora biti od tvog trenutnog ili bivšeg poslodavca. Dakle, potrebno je da, kao srednjoškolac(ka) ili student(kinja), imaš dobar kontakt sa profesorima, odnosno povjerenje. Nekad univerziteti traže od onih koji preporučuju da odgovore na specifična pitanja u toj preporuci. Takođe, preporuke se uglavnom traže na engleskom jeziku i neophodno je odabrati osobu koja vas dovoljno poznaje, i koja ima dovoljno dobro znanje engleskog kako bi mogla ili mogao da napiše dobru preporuku.

Tipični problem crnogorskih učenika/studenata jeste klopka “Napiši sam/a preporuku i ja ću je potpisati”. Ovo je nešto što je izuzetno loše za aplikanta jer niti dobija ozbiljnu personalizovanu

preporuku niti dobija jasnu generičku. Pismo preporuke koju je student “krivotvorio” obično nosi previše sličnosti sa motivacionim pismom, repetitivno je i često hvalospjevno. Kao takvo teško da može doprinijeti aplikaciji.

Sa digitalizacijom aplikacionih procedura, od aplikanata se sve češće traži da dostave samo kontakt informacije svojih profesora, preko kojih se njima direktno šalju formulari koje moraju sami popuniti i vratiti. Studenti u tom slučaju često nisu ni upoznati sa tekstom preporuke. U nekim aplikacijama se čak eksplicitno traži od aplikanta da deklarise “zatvorenu preporuku”, što će reći preporuku koju je student dobio/la bez znanja o njenom sadržaju. U mnogim aplikacijama ove vrste dužnost studenata jeste da osiguraju da su njihovi profesori dostavili preporuke na vrijeme.

Tipičan broj preporuka koji je potreban za aplikacije za osnovne i master studije jeste dvije ili tri, dok je za aplikaciju za doktorske studije potrebno najmanje tri preporuke. Od viška glava ne boli, pa ako si u mogućnosti da dostaviš više kvalitetnih preporuka ne oklijevaj da to uradiš ukoliko administrator to ne zabranjuje.

Tokom ovog procesa je takođe potrebno obratiti pažnju na tvoj izbor studijskog progama zbog toga što je preporučljivo odabrati profesora/poslodavca koji te poznaje dovoljno dobro i koji može istaći tvoje glavne osobine i vještine koje su korisne i poželjne za izabrani studijski program.

Revizija

Proces prijave za stipendije za studiranje u inostranstvu je naporan, dugotrajan i zahtijeva dosta rada. Iako se sami procesi razlikuju u zavisnosti od toga za koju stipendiju se prijavljuješ, ipak postoji generalno pravilo

koje se može primijeniti u svakom slučaju. Uvijek napravi raspored koji ti omogućava da pregledaš cjelokupnu dokumentaciju više puta! Značaj revizije je u tome što se u toku procesa pisanja često desi da promijenimo strukturu sadržaja, poruku koju želimo da pošaljemo, pa čak i sam sadržaj. Kako se aplikacije redovno sastoje od više dokumenata koji imaju različitu namjenu (CV, motivaciono pismo, itd.) i u tim situacijama promjene sadržaja mogu dovesti do neusaglašenosti, što može umanjiti kvalitet tvoje aplikacije. Zbog toga, uvijek, ali uvijek, ostavi par dana za provjeru čitave aplikacije. Razlog zašto ti savjetujemo da ostaviš par dana za ovaj proces je što je nekad vrlo efikasno napraviti pauzu, u smislu da napišeš provizornu konačnu verziju, a onda se ipak vratiš i provjeriš cjelokupni sadržaj još par puta prije definisanja finalne verzije.

Kako bismo ti olakšali proces revizije, napravili smo koncizan pregled svih stavki koje je potrebno detaljno pregledati prije slanja aplikacije:

Aplikacioni formular - formalni dio se obično prvi analizira i ispunjava, i time se misli na djelove aplikacije u kojima je potrebno navesti lične podatke i ostale potrebne tehničke stavke. Formulari se često popunjavaju putem interneta (nekada su u formi Word dokumenta) i u tim slučajevima možeš da sačuvaš aplikaciju, pratiš koliko ti je koraka preostalo do završetka, i da u više navrata provjeriš sve detalje prije konačnog slanja aplikacije. Glavni savjet tokom ovog procesa je da uvijek provjeriš da je svaki dio formulara popunjen u skladu sa uputstvima, kao i da li je usaglašen sa informacijama navedenim u ostalim dokumentima;

Motivaciono pismo - posebno obratiti pažnju na one djelove motivacionog pisma koji su direktno povezani sa ostalim djelovima aplikacije (npr. izborom studijskog programa) kako bi cjelokupna aplikacija bila usaglašena;

Eseji - pisanje eseja na zadate teme (npr. planovi za buduću karijeru, liderstvo, networking) je često potrebno za prijave na univerzitet širom svijeta. Ono što ti može predstavljati izazov prilikom pisanja eseja je, još jednom, usaglašenost sadržaja. Kako eseji često znaju imati različite teme, potrebno je da posebno obratiš pažnju na sadržaj u svim esejima (ukoliko je potrebno napisati više od jednog) kako bi aplikacija bila kvalitetnija, a tvoje predstavljanje jasnije i direktnije;

Preporuke - Da li imaš sve potrebne preporuke? Da li su preporuke u skladu sa uputstvima (npr. dvije akademske preporuke)? Da li su potpisane i imaju li naznačen datum? Sve to su detalji koje moraš provjeriti prije slanja aplikacije i stoga ti savjetujemo da ne čekaš sa kontaktiranjem profesora/poslodavaca za koje misliš da bi ti napisali najbolju preporuku jer nekad i taj proces može trajati duže nego očekivano, a ono što definitivno ne želiš je kašnjenje pri slanju dokumentacije;

Standardizovani testovi - Koji testovi su navedeni u uputstvima za prijavu na tvoj univerzitet/program? Da li imaš sve potrebne rezultate i sertifikate? Cjelokupni proces polaganja i prijave za testove često zahtijeva više vremena od većine ostalih djelova, pa je stoga veoma važno obratiti posebnu pažnju na uputstva u ovom kontekstu jer potencijalna greška u ovom procesu te može značajno usporiti, pa čak i ugroziti cjelokupni proces prijave;

Prevedena i ovjerena dokumentacija - Da li je svaki potrebni dokument preveden i ovjeren? U uputstvima za aplikacije se može naći spisak ili kratak pregled sve potrebne dokumentacije, pa je potrebno da detaljno proučiš svaki dokument sa spiska i uporediš sa prikupljenom dokumentacijom. Savjetujemo ti da taj proces ponoviš više puta jer se može desiti da nekada slučajno zaboraviš na neki vrlo važan dokument.

Skenirana dokumenta - dio dokumentacije koji se može slati u ovom obliku je identifikacioni dokument (pasoš, lična karta po potrebi), diplome i sertifikati koji su u originalu napisani na traženom jeziku, portfolio (npr. fakulteti umjetnosti i arhitekture kao jedan od kriterijuma često razmatraju prethodne radove kandidata, a ti radovi se nekad šalju u digitalnoj formi, a nekada i poštom). Prati spisak dokumentacije navedene u uputstvima i provjeri svaki dokument bar dva puta;

CV - Provjeri da li su sve informacije ažurirane i u skladu sa tvojim aktuelnim nivoom obrazovanja, radnim i volonterskim iskustvom, vještinama, nagradama i priznanjima;

Završna napomena je da napraviš spisak svih djelova aplikacije, uz detaljan pregled dokumentacije i rokova koji su postavljeni za dostavljanje istih, a mi ti savjetujemo da sve to uradiš blagovremeno uz dovoljno vremena za reviziju po stavkama navedenim u ovom tekstu ili tvom ličnom spisku.

PROVJERI SVE VIŠE PUTA

Troškovi

Troškovi aplikacije

Osim vremena koje moraš izdvojiti za pisanje kvalitetne aplikacije, na umu uvijek moraš imati i potencijalne troškove. Troškovi na koje je potrebno obratiti pažnju jesu: zvanični prevod dokumenata na jezik koji je u zvaničnoj upotrebi u zemlji u kojoj želiš da studiraš, troškovi poštarine za slanje dokumenata (ukoliko se to traži, obično nije praksa) i troškovi prijave na univerzitet. Imajući u vidu da proces apliciranja ipak košta, potrebno je da na vrijeme iskomuniciraš ovaj dio sa svojim roditeljima, odnosno saznaš više o njihovim mogućnostima. Ukoliko nisi u radnom odnosu/nemaš dodatni izvor finansija, ovo je od izuzetnog značaja. Troškovi prijave na univerzitet postaju značajniji u odnosu na broj poslatih prijava, u smislu da ukoliko planiraš da se prijaviš na više univerziteta/programa, moraš unaprijed sagledati i isplanirati finansije (lične ili u dogovoru sa roditeljima) jer takav proces može iziskivati značajna finansijska sredstva. Zbog toga što ne želiš da dođeš u situaciju da nisi u prilici da pokriješ troškove aplikacije, kao i propratne troškove (ovjeru dokumenata, poštarinu) uvijek unaprijed napravi plan finansijski realnih opcija jer ćeš samo na taj način izbjeći neželjena razočarenja. Ne želiš da dođeš u situaciju da planiraš prijave na npr. 5 univerziteta-programa, od kojih svaki naplaćuje aplikaciju, kao i propratne troškove (ovjeru kopija dokumenata, poštarinu), a da tvoji roditelji nisu u mogućnosti da to isfinansiraju.

Prijave za stipendiju se obično šalju odvojeno od prijave na željeni univerzitet, odnosno studijski program. Troškovi prijave na univerzitet nisu standardizovani, u smislu da nije potrebno platiti taksu na svakom univerzitetu i u svakoj zemlji. Jedan takav primjer je Velika Britanija, u kojoj su prijave na univerzitet mahom besplatne ali je naše iskustvo pokazalo i izuzetke, npr. za prijavu na Kembridž

Univerzitet potrebno je platiti 100 EUR. Sa druge strane, u Švedskoj postoji sistem gdje su troškovi prijave za magistarske studije na svim univerzitetima 900 SEK (approx. 90 EUR). Stoga, uvijek je dobro unaprijed provjeriti pravila definisana od strane univerziteta, odnosno studijskog programa koji odabereš, jer u pojedinim slučajevima taj proces može iziskivati određene troškove.

U određenim slučajevima moguće je tražiti od određenog univerziteta oslobađanje od troškova studijskih programa - na engleskom jeziku poznato kao "free waiver". Ova opcija je obično praksa univerziteta koja je rezervisana za studente sa izuzetnim akademskim rezultatima i vrijedno je istraživanja. Neki od primjera ovakvih stipendija su: Humber Entrance Scholarships for International Students (Kanada),

MORAĆEŠ DA PLATIŠ...

ICSP Tuition Scholarships at University of Oregon (SAD), Denys Holland Scholarship at University College London (UK), Macquarie Vice-Chancellor's International Scholarships (Australija), Bocconi Merit and International Awards (Italija).

Mogućnost dobijanja stipendije

Koje su moje šanse? Koliko studenata iz cijelog svijeta se još prijavljuje za stipendiju? Koliko će se prijaviti studenata iz Crne Gore? Koliko stipendija će ponuditi ove godine?

Odgovori na ova pitanja su različiti za svaku stipendiju, nekad čak mogu biti različiti i za istu stipendiju u razmaku od godinu, dvije, tri. Vrlo dobar primjer je Chevening stipendija koja nudi različit broj stipendija skoro svake godine, u zavisnosti od broja kvalitetnih kandidata, finansijskih sredstava koja imaju na raspolaganju za tu godinu i drugih faktora koji zajedno imaju važnu ulogu. Za razliku od Cheveninga, neki programi stipendiranja unaprijed, javno objave konkurs za određeni broj studenata (stipendije Švedskog instituta) i u tim slučajevima ti je lakše postaviti se u kontekstu zadatog okvira. Međutim, unaprijed određen broj stipendija nekada može da ti predstavlja teret u pogledu pravljenja proračuna, vjerovatnoće koju imaš da dobiješ stipendiju, tako da je naš savjet da pripremi aplikacije pristupiš sa vrlo rezervisane pozicije u tom pogledu, te da obratiš pažnju na suštinsku stvar - kvalitet aplikacije. Među svim brojevima i statistikom, kvalitet ima najveći potencijal da prevlada i bude odlučujući faktor. Ukoliko ipak želiš da se upoznaš sa statistikom koja će ti približiti tvoje šanse za upis na željeni univerzitet, dobar izvor tih podataka možeš naći na sljedećem linku: <http://www.acceptancerate.com/>.

Svakako, naše iskustvo je takođe pokazalo da je, sa psihološkog aspekta, lakše ukoliko znaš približan broj ponuđenih stipendija. Vrlo dobar izvor tih informacija je Poglavlje 3, u kom možeš naći aktuelne stipendije koje se nude crnogorskim studentima, kao i najbitnije detalje o njima. Takođe, važan izvor su svi naši bivši ili sadašnji studenti u inostranstvu. Stoga, budi slobodna/an da im se obratiš, zatražiš savjet i postaviš sva pitanja na koja nemaš jasan odgovor.

Standard u zemlji aplikacije

Životni standard, očekivani mjesečni troškovi i ekonomski najefikasniji način na koji možeš organizovati život u novoj zemlji su uvijek neka od glavnih pitanja i nedoumica svih studenata koji se odluče za studije u inostranstvu. Kako organizovati smještaj, hranu, troškove za kupovinu knjiga, izlaske su samo neka od pitanja oko kojih možeš imati nedoumice na samom početku. Dok će ti 1000 eura mjesečno biti više nego dovoljno za lagodan život u Varšavi (naravno, u nekim "razumnim" okvirima), taj novac u Londonu neće biti dovoljan ni za tvoje osnovne životne potrebe.

Naše iskustvo je pokazalo da je u rješavanju kako ovih, a tako i većine drugih dilema koji mogu nastati kada već dođe vrijeme za planiranje života u drugoj zemlji, najbolje razgovarati sa nekim od crnogorskih studenata koji su već ranije živjeli i studirali u toj zemlji, ili se trenutno tamo nalaze. Upravo OCSI predstavlja sjajan način da saznaš kome se možeš obratiti i dobiti sve korisne informacije iz prve ruke. Kako je svako iskustvo zasebno, posebno kada su u pitanju različite zemlje, sa različitim životnim standardima, ne postoji pisano pravilo po kome bi se mogla dati jedinstvena smjernica u pogledu standarda života i načina organizacije finansija. Stoga, osim podrške od strane naših studenata u inostranstvu, detaljnije informacije o cijenama pojedinačnih artikala i usluga u zemlji koju izabereš možeš pronaći na sljedećem linku: <https://www.numbeo.com/cost-of-living/>.

Kultura, društvene norme i politička situacija

Najvažnija informacija za tebe kada biraš državu u kojoj bi volio/voljela da studiraš jeste obrazovni sistem, koji se može jako razlikovati

od onog koji poznaješ. Kako je podijeljena studijska godina, koliko dugo traju studije, da li je težište na teorijskoj ili praktičnoj nastavi, koliko se pažnje posvećuje vannastavnim aktivnostima, kako se daju ocjene i kako se one izjednačavaju na međunarodnom nivou, koji vid studija možeš da nastaviš nakon što završiš određeni obrazovni ciklus itd. - o svemu ovome je potrebno da se informišeš i razmisliš šta to znači za tvoju budućnost i gdje te to može odvesti. Kako se to uklapa sa tvojim planovima i vizijama - gdje vidiš sebe za 5 ili 10 godina sa diplomom stečenom u inostranstvu? Iako je teško, pokušaj sebi da predočiš nekoliko mogućih scenarija.

Pronašao/la si studijski program koji ispunjava tvoje kriterijume i očekivanja od strane obrazovne institucije i u mislima već pakuješ kofere i planiraš kako ćeš ih dopremiti na željenu destinaciju. Ipak, da li se pitaš kako ljudi žive u državi u kojoj želiš studirati? Kakva je nacionalna kuhinja? Da li prodavnice rade nedjeljom? Da li si, iako imaš 18 godina po zakonu države u koju odlaziš i dalje maloljetan/na? Koji su nacionalni praznici, i na koji način se obilježavaju? Kako se ljudi različitih kultura, navika i vjeroispovjesti snalaze u zajedničkom životu? Da li novi zakon u toj državi utiče na tvoj studijski program i kako? Da li trenutna politička situacija može otežati tvoj proces apliciranja i odobravanja studentske vize i boravišne dozvole? Ovo su samo neka pitanja koja sebi treba da postaviš. Život u inostranstvu je pun izazova u različitim društvenim sferama, i bilo bi dobro da se informišeš što bolje možeš, posebno uzevši u obzir globalne procese.

Što više razmišljaš, što je dalja i “egzotičnija” destinacija, što manje iskustva u putovanju i samostalnom životu imaš, to je lista pitanja duža. Pitaj! Traži, otkrivaj informacije - što se bolje pripremiš, biće ti lakše da se navikneš na novu sredinu i izbjegneš tzv. kulturni šok.

Zašto su važni CV i motivaciono pismo za tvoju aplikaciju?

Jedan od najvažnijih dokumenata koje dostavljaš sa svojom aplikacijom jeste biografija (Curriculum Vitae, poznatiji pod skraćenicom CV).

CV obuhvata tvoje lične podatke (ime, prezime, datum rođenja, kontakt telefon, e-mail adresu itd), tvoje podatke o obrazovanju, radnom iskustvu, informacije o poznavanju stranih jezika, o pohađanju dodatnih kurseva, radionica, studentskih razmjena itd.

On predstavlja tvoju ličnu kartu u profesionalnom smislu riječi, te je jako bitno da imaš dobro strukturiran CV. Nekada aplikaciona dokumenta zahtijevaju CV napisan u unaprijed definisanom formatu, koji treba da ispoštuješ. Takođe, ukoliko apliciraš za studije (ili posao) u Evropi, zgodno je da CV bude napisan u Europass¹⁴ formatu. Europass sadrži standardizovani format za pisanje CV-a korišten od strane Evropske komisije, tako da ti može koristiti za programe mobilnosti u okviru Erasmus programa, ali nerijetko i univerziteti traže ovu formu. Ipak, bez obzira na to da li popunjavaš već postojeću formu ili sam kreiraš izgled svoje biografije, ona treba da bude čitka, razumljiva, ne preduga i da ističe tvoje najbolje kvalitete.

Evo par predloga koji ti mogu koristiti:

- Koristi kratke, jasne rečenice u bezličnom obliku, bez nepotrebnog detaljisanja
- Jasno odvoji strukturne djelove (lični podaci, obrazovanje, radno iskustvo, strani jezici, poznavanje rada na računaru, lične osobine)
- Odaberi fotografiju na kojoj ti se jasno vidi lice u krupnom

planu (slično fotografiji za lična dokumenta; izbjegavaj fotografije iz profila, selfi fotografije, fotografije s naočarima za sunce i sl.). Ono na šta treba obratiti pažnju je da neki univerziteti zahtijevaju CV bez fotografije, kako ista ne bi uticala na konačnu odluku.

- Piši retrospektivno – posljednje dodate informacije piši na početku (npr. kada navodiš obrazovanje, prvo navedi fakultetsko, srednje pa osnovno; kada navodiš radno iskustvo navodi od posljednje obavljanog posla do prvog)
- Izdvoji neformalno od formalnog obrazovanja
- Navedi svoja dostignuća – osvojene nagrade, učešća na takmičenjima itd.
- Potvrdi navedene lične osobine konkretnim primjerima (npr. ukoliko si napisao/la da si timski igrač, iznesi iskustvo iz života koje će to stvarno i pokazati.)
- Navedi hobije i lične osobine (npr. činjenica da si bio/bila član izviđača šalje poruku da poznaješ timski rad; amatersko bavljenje fotografijom otkriva tvoju kreativnu ili umjetničku stranu itd) koje te mogu izdvojiti u moru kandidata.

Nakon što prvi put napišeš svoj CV, trudi se da redovno dodaješ nova iskustva, da bi bez prevelikog truda mogao/la da ga pripremiš kad ti zatreba.

Uvijek prilagodi CV aplikaciji! Praktično, jedan dio tvog CV-ja je većinom isti – lični podaci, obrazovanje, radno iskustvo, znanje stranih jezika. U dijelu u kojem opisuješ svoja dostignuća i hobije uvijek istakni ono što je **relevantno** za poziciju za koju apliciraš. Zbog

---

¹⁴ <http://europass.cedefop.europa.eu/documents/curriculum-vitae>

toga bi ti bilo korisno da imaš jedan radni dokument u kojem se svi podaci nalaze opširno napisani, i koje možeš po potrebi da izbaciš iz verzije koju planiraš da pošalješ sa aplikacijom. Primjer: U Italiji apliciraš za stipendiju iz oblasti menadžementa, a u SAD-u pripremaš aplikaciju za sportsku stipendiju jer se dugo godina baviš košarkom i igraš za košarkaški klub u tvome gradu. U prvoj aplikaciji činjenica da si u sezoni 2012 postigao određeni broj koševa i asistencija i nije toliko relevantan, zar ne? U drugoj aplikaciji pohađanje ljetnje škole iz oblasti upravljanja ljudskim resursima ti možda neće biti najbitnija informacija koju bi želio da komisija prvu pročita. Obrati pažnju na detalje programa za koji apliciraš, i organizuj svoju biografiju prema njima.

Ukoliko u tekstu konkursa nije naznačeno da dostavljaš dodatna uvjerenja o seminarima, kursevima, ljetnim/zimskim školama, nagradama i sl. – ne trudi se da takva dokumenta prevodiš i dostavljaš komisiji– nisu relevantna.

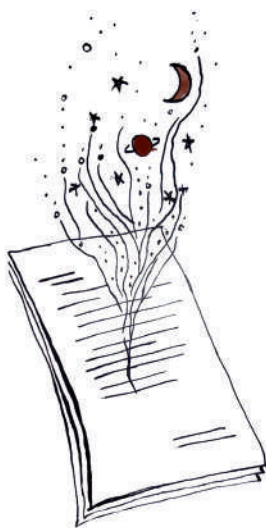
Uz CV treba da pripremiš i **motivaciono pismo** (motivation letter, statement of motivation). Iako je riječ o pismu formalnog sadržaja, motivaciono pismo treba da iskaže tvoju ličnost, pokaže tvoju motivisanost, ciljeve upisivanja određenog studijskog programa i lične benefite koje očekuješ da ostvariš nakon završenog programa. Ono treba da odiše jednostavnošću, profesionalnošću, jasnoćom, odlučnošću i iskrenošću – nemoj da koristiš fraze i izraze samo zato što misliš da neko želi da ih pročita. Osim tvog, komisija za dodjelu stipendija će pročitati još desetine ili stotine pisama, i ne želiš da tvoje bude obilježeno sa naljepnicom “već viđeno”. Na internetu ćeš naći stotine primjera motivacionih pisama, iako ne postoji savršeni šablon po kome ga treba pisati.

Par korisnih savjeta:

- Adresiraj pismo: u gornjem lijevom uglu navedi naziv institucije, adresu i osobu kojoj se obraćaš (ukoliko postoji kontakt osoba), a u gornjem desnom uglu datum slanja.
- Navedi kako si saznao/la za stipendiju, kako je povezana sa tvojim prethodnim studijama i zašto misliš da si kvalifikovan/a za program za koji apliciraš.
- Navedi motivaciju za odabir destinacije za studiranje van akademskog okruženja (npr, već si boravio/la u Njemačkoj i svidjela ti se kultura življenja i srdačnost stanovnika; Italija kao kolijevka kulture doprinosi tvom umjetničkom duhu i inspiriše te za slikanje itd.).
- U potpisu još jednom navedi svoje kontakt podatke.
- Potrudi se da motivaciono pismo ne bude duže od jedne stranice.

Slično po strukturi motivacionom pismu, možeš naići na aplikaciju koja zahtjeva cover letter – ono nadopunjuje tvoj CV, i daje ti slobodu da naglasiš i obrazložiš stavke iz biografije koje su relevantne za odabir tebe kao idealnog kandidata. Ipak, cover letter je češće tražen kod aplikacija za posao i stručne prakse. Slobodno se koristi gore navedenim savjetima i u slučaju pisanja ovakvog pisma. Sa druge strane, ukoliko se od tebe zahtjeva da napišeš **statement of purpose** – budi oprezan/a– to nije isto što i prethodna dva. Statement of purpose ili **personal statement** ti daje mnogo veću slobodu da pričaš o sebi, i predstaviš sebe van svog CV-ja, akademskih i profesionalnih dostignuća. Ovo pismo ti dozvoljava da prezentuješ sebe u drugačijem svijetlu i da predstaviš svoju životnu priču koja te učinila osobom kakva jesi.

Pored navedenih može se tražiti i **Letter of interest** ili **Inquiry Letter**. Namjenjeno je da, kako mu ime kaže, pokaže interesovanje za određenu stipendiju, program ili poziciju koja nije nužno zvanično objavljena. Na taj način osoba preuzima inicijativu i obraća se instituciji direktno sa upitom i interesovanjem za određenu stvar, ukazujući na svoje kvalitete kojima bi doprinijela zajedničkom progresu.

LIJEPA, ORIGINALNA RIJEČ I
GVOZDENA VRATA OTVARA

Bilo koje od ova tri pisma da pišeš, obrati pažnju na stil koji koristiš i na to da tvoji paragrafi budu svaki cjelina za sebe, ali i da svaki sljedeći proizlazi iz prethodnog – da imaju logičan slijed. Takođe, ona moraju biti besprijekorna po pitanju tehničkih i gramatičkih grešaka. Imaj na umu da onaj ko čita tvoje pismo stiče sliku o tebi, i da ovakva pisma mogu biti presudna pri izboru kandidata za prijem na studijski program/dodijelu stipendija.

Provjera aplikacije i potrebnih dokumenata

Upoznaj se sa "pravilima igre"...dvaput!

Provjeri da li ispunjavaš sve postavljene uslovi za dodjelu stipendije. Na ovaj način ćeš uštedjeti vrijeme koje bi proveo/la pišući i pripremajući aplikaciju za koju nisi kvalifikovan/a.

Učešće u vannastavnim aktivnostima

Većina institucija koje dodjeljuju stipendiju jednostavno ne izaberu studente s najvećim prosjekom ocjena (GPA), već su jednako zainteresovani i za vannastavne aktivnosti učenika ili studenata. Da li je kandidat/kinja aktivan/a u svojoj zajednici? Da li ima posao poslije škole ili fakulteta? Je li pokrenuo/la vlastiti posao? Da li i koje hobije ima? Koordinator stipendiranja su zainteresovani da nagrade osobu koju smatraju najkompletnijom. Ocjene su važne, ali one su samo pola uspjeha. Stoga, ukoliko si imao/la sreću da planiraš aplikaciju na vrijeme, možda ćeš biti u mogućnosti da poradiš i na vannastavnim aktivnostima, odnosno da se učlaniš u neku od srednjoškolskih/studentских organizacija, sportski ili plesni klub i sl. Za ovakve aplikacije, od velikog je značaja radno iskustvo, tako da bi bilo dobro raditi ili volontirati u nekoj od institucija koje su povezane sa izabranom strukom.

Takođe moramo istaći neophodnost istraživačkog angažmana i upućenosti u istraživanja na polju nauke, vezane za odabrani program.

Obrati pažnju na krajnji rok

Nikad nećemo znati koliko novca za stipendije je izgubljeno samo zato što je podnosilac zahtjeva propustio krajnji rok. Kada se studenti prijavljuju za mnogo stipendija odjednom lako je pomiješati rokove i

poslati zahtjeve na pogrešan datum. Kako bi izbjegao/la ovu opasnost, napravi sopstveni kalendar aplikacionih procesa, u kom ćeš obilježiti sve relevantne datume i rokove.

Prekontroliši aplikaciju “još jednom”

Većina odbora za stipendije uopšte ne razmatra aplikacije koje imaju greške. Provjeri osnovne podatke: da li su tačno napisani adresa, ime stipendije, ime koordinatora? Ukoliko šalješ dokumenta u elektronskoj formi, da li su pravilno imenovana? Da li svaki dokument sadrži tvoje ime i prezime? Nakon što si potvrdio/la informacije na aplikaciji, pročitaj esej još jednom. Ima li možda pravopisnih grešaka? Šta je sa gramatičkim greškama? Da li je zaglavlje eseja pravilno uređeno?

Istražuj!

Upornost je ključ za dobijanje stipendije, a biti u prilici da pronadeš dobru stipendiju iziskuje naporan rad. Može se desiti da provedeš dva sata tražeći stipendije, ne nađeš ništa za sebe i želiš da odustaneš? **Nemoj.** Možeš stati za taj dan, ako se umoriš, ali nastavi potragu sljedećeg dana. Razmišljaj o tome ovako: što je teže pronaći stipendiju, manje konkurencije ćeš imati!

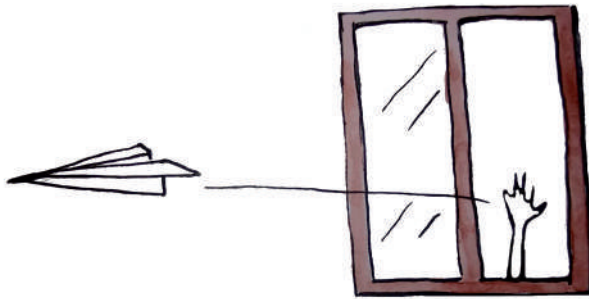
Organizuj svoje okruženje i svoje vrijeme

Sposobnost organizovanja sopstvenog vremena i obaveza će biti jedan od preduslova za uspjeh, kako u studiranju u inostranstvu, tako i u aplikacionom procesu.

Aplikacija je kompletirana, dokumenta poslata. Šta dalje?

Pregledao/la si dokumenta po ko zna koji put, zadovoljan/a si svime, pripremio/la si sve aplikacije, i konačno kliknuo/la send (ili pak predao/la koverat u pošti). Šta sad? Prvo i osnovno: **NE PANIČI.**

PREDAJ SVE U ROKU

Kad god postane "gusto", ponovo pročitaj ovu rečenicu.

Naoružaj se strpljenjem. Za određene aplikacije već znaš kada ćeš imati povratnu informaciju o tome da li si primljen/a ili ne, da li si prošao/la prvi krug, treba li da dopuniš dokumentaciju itd. Za neke možda ne znaš, ali to nije razlog da te obuzmu crne misli ako nakon mjesec dana još uvijek nemaš nikakav odgovor. Ukoliko je aplikacija bila putem interneta, te je tvoj email glavni način kontaktiranja institucije, redovno provjeravaj prijemno sandučće (ali i spam folder za slučaj da email zaluta kao nepoželjan). Posveti se završetku trenutnih

studija ili posla ukoliko trenutno radiš a ne studiraš. Provodi svaki dan kao i do trenutka apliciranja, i čekaj.

Ukoliko si aplicirao/la na jedan studijski program, pritisak je objektivno veći. Ukoliko si aplicirao/la za više programa, napravi listu preferencija da bi mogao/la lakše da odabereš u slučaju da budeš prihvaćen/a na više od jednog. Pokušaj da to uradiš objektivno na osnovu svih informacija koje imaš o programu, državi i finansijama. Kada rezultati stignu, udahni duboko i još jednom razmisli šta tačno želiš. Sa rezultatima će stići i datumski rok do kada moraš da potvrdiš da prihvataš uslove studiranja/stipendiranja.

Ukoliko znaš da ćeš do tada dobiti odgovor i za druge programe za koje si aplicirao/la, sačekaj i ne žuri. Ukoliko pak nećeš, izračunaj kolike su ti šanse da dobiješ bolju opciju od te i da li da ovu prihvatiš. Tek kada prihvatiš uslove, i tvojim mukama apliciranja dođe kraj, počni da slaviš i pripremaš sebe za odlazak - kako fizički, tako i psihički.

Imaj na umu da ćeš možda biti primljen/a na studijski program, ali da ti ipak neće biti odobreno 100% stipendiranje školarine i životnih troškova. Razmisli o dodatnim izvorima novca - roditelji, krediti, part-time posao tokom studija itd. Istraži sve opcije, i donesi odluku da li sa finansijske tačke gledišta možeš da prihvatiš uslove koji su ti ponuđeni.

Primjer: Prijavio/la si se na studijske programe u Ujedinjenom Kraljevstvu i u SAD-u, a u međuvremenu si pronašao/la zanimljiv konkurs za studije u Italiji, gdje rok za primanje dokumentacije još nije otvoren. Prema očekivanim datumima objave rezultata iz UK i SAD-a, trebalo bi da znaš “na čemu si” do otvaranja roka za slanje aplikacija za Italiju. Pretpostavimo da nisi primljen/a na studije u UK, a da su ti u SAD-u

ponudili pokrivanje školarine ali ne i troškova života. Ako bi dobio/la stipendiju u Italiji, ona bi 100% pokrivala tvoje troškove tokom studija. Ipak, SAD ti zvuči primamljivije, jer ti je oduvijek bila želja da odeš “preko bare”. Sa druge strane, tvoji roditelji ti kažu da ti ne mogu finansirati troškove života. Šta će prevagnuti - američki san ili 50-50% šanse da dobiješ stipendiju u Italiji?

U svakom slučaju, napravi plan B - u slučaju da budeš **odbijen/a, čak i na svim opcijama. Da, i to se može desiti, ali nije smak svijeta!** Moraš biti svjestan/a konkurencije, i da za neke programe aplicira i nekoliko stotina studenata poput tebe širom svijeta, da postoje određene kvote po državama, te da jednostavno nema mjesta za sve. Ne shvataj odbijanje lično, ni da nisi dovoljno dobar/a - možda su odlučile nijanse ili splet okolnosti; možda se nekom u komisiji za odabir kandidata nije svidjela tvoja slika (da budemo humoristični). Zato napravi listu opcija za ostanak u Crnoj Gori - nastavak studija, zaposlenje, pokretanje sopstvenog bizinisa i **ponovo apliciranje - uvijek možeš pokušati sledećeg semestra ili sledeće godine.** Razmotri razloge zbog kojih nisi uspio/uspjela. Šta je to što si mogao/la uraditi drugačije u pripremi svoje aplikacije? Da li ti treba nečiji savjet?

Život ide dalje i svemu pruža drugu šansu. Dobro, možda ne baš svemu, ali apliciranju za odlazak na studije u inostranstvo sigurno. Ako ne u jednoj, onda u drugoj državi, na drugom univerzitetu. Ako ne za osnovne, onda za master ili doktorske studije. Srećno!

Izvori

<http://www.freepik.com> licensed by <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/> Creative Commons BY 3.0 CC 3.0

<http://old.ucg.ac.me/fajlovi/Stipendije%20na%20osnovu%20bilateralnih%20sporazuma.pdf>

<http://www.mpin.gov.me/rubrike/stipendije>

<http://ekonomist.me>

<http://www.najstudent.com>

<http://www.omsa.me>

<http://europa.eu/youth/>

<https://www.stranijezici.com/da-li-znate-sta-je-to-toefl/>

<https://www.britishcouncil.me/ispiti/ielts>

<https://www.skolejezikanovisad.com/engleski-jezik/sve-sto-je-neo-phodno-da-znate-o-sat-testu/>

ORGANIZATION OF
MONTENEGRINS
STUDYING ABROAD

Decembar 2018.

Projekat podržan od strane

